

The Political Sociology of the Twelve-Day War in the Islamic Republic of Iran: Analyzing the Relationship Between the State and Society

Arezo Rahimi

Political Society of the Twelve-Day War in the Islamic Republic of Iran: An Analysis of State-Society Relations, University, Karaj, Iran

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Article type: Research paper Received: December 30, 2025 Revised: February 21, 2026 Accepted: March 23, 2026 Published: March 28, 2026 Keywords: Political Sociology, Twelve-Day War, State-Nation Relations, Social Cohesion, Islamic Republic of Iran	The Twelve-Day War of 2025 was one of the most significant security and political events affecting contemporary Iran, generating considerable social and political consequences. This study adopts a political sociology perspective to examine the impact of the conflict on patterns of political behavior, social cohesion, and state-nation relations in the Islamic Republic of Iran. The central research question explores how the Twelve-Day War influenced citizens' political attitudes, perceptions of governmental legitimacy, and the reconfiguration of the relationship between the state and society. The research is grounded in the theoretical framework of political society, emphasizing the interaction between external security threats, social solidarity, and political behavior. Employing a qualitative descriptive-analytical approach, the study analyzes media discourse, political commentaries, analytical reports, and the public positions of political elites to identify dominant patterns in political and social responses during and after the conflict. The findings indicate that the war temporarily strengthened national cohesion, reduced visible political polarization, and reinforced symbolic support for the state during the period of external threat. However, these effects proved to be largely contingent upon the exceptional circumstances of the crisis. The persistence of structural challenges, declining social capital, and limited institutional trust prevented the emergence of long-term changes in political legitimacy and state-nation relations. The study concludes that while external military threats may generate short-term solidarity and conditional political support, they are insufficient to produce enduring transformations in the relationship between the state and society without sustained improvements in governance, institutional performance, and public trust.
QR Code	

Introduction

War has always been one of the most influential social and political phenomena affecting the relationship between state and society. From the perspective of political sociology, war is not merely a military confrontation; rather, it is a complex social process that can transform patterns of political behavior, collective identity, social solidarity, and perceptions of political legitimacy. External threats often create conditions in which societies experience temporary unity, increased collective emotions, and stronger support for political institutions. However, the sustainability of such solidarity depends on deeper structural factors, including social capital, institutional trust, government performance, and the historical experiences of citizens.

The twelve-day war of 1404 (2025/2026) represents one of the significant security and political events in contemporary Iran, creating important consequences for domestic social and political dynamics. Beyond its military and security dimensions, this conflict provided an opportunity to examine the nature of the relationship between the state and society in the Islamic Republic of Iran. Iranian society entered this crisis while already experiencing various economic, social, and political challenges, including declining institutional trust, generational changes, and growing social cleavages. Therefore, the response of society to this war cannot be understood solely through the concept of external threat; rather, it should be analyzed within the broader context of citizens' perceptions of state legitimacy, effectiveness, and accountability.

The main argument of this study is that the twelve-day war generated a temporary form of social cohesion and political convergence in Iranian society, but this solidarity remained situational and symbolic rather than becoming a sustainable transformation in state–society relations. The war temporarily reduced political tensions and strengthened national identity-based narratives, yet it did not fundamentally resolve existing structural challenges affecting public trust and political legitimacy. The study seeks to analyze how war influenced political behavior, social solidarity, and the reconstruction of the state–nation relationship in the Islamic Republic of Iran.

Research Question

The central research question of this article is:

How did the twelve-day war of 1404 influence social solidarity, political behavior, and the relationship between the state and society in the Islamic Republic of Iran?

The study also examines several related questions:

- To what extent did the external threat contribute to temporary political unity and national solidarity?
- Did the war strengthen the political legitimacy of the state in Iranian society?
- Was public support during the crisis based on ideological loyalty, national identity, or conditional political cooperation?

- Can the social cohesion created during wartime produce a long-term transformation in state–society relations?

Research Hypothesis

The main hypothesis of this research is that the twelve-day war of 1404 temporarily increased social solidarity and reduced political divisions in Iranian society by activating national identity, collective emotions, and perceptions of external threat. However, due to the continuation of structural problems, declining social capital, and existing limitations in institutional trust, this temporary solidarity could not lead to a sustainable increase in political legitimacy or a long-term reconstruction of the state–nation relationship.

The research assumes that citizens' responses during the war were characterized by conditional political support rather than unconditional loyalty. In other words, parts of Iranian society demonstrated support for national security and territorial integrity while maintaining critical perspectives toward government performance and broader political issues. Therefore, the war created a temporary convergence between state and society but did not fundamentally alter the underlying patterns of their relationship.

Methodology

This research adopts a qualitative and descriptive-analytical methodology based on political sociology. Since concepts such as political legitimacy, national solidarity, political loyalty, and state–society relations are deeply connected to historical and social contexts, a qualitative approach is more appropriate than statistical analysis.

The data were collected through documentary research, including the analysis of official media narratives, political statements, public discourse, and analytical texts produced during and after the twelve-day war. The selected materials were examined based on their relevance to the research questions and their ability to reveal dominant and competing interpretations of the crisis.

The study applies qualitative discourse analysis to identify major themes, meanings, and political narratives surrounding the war. The analytical framework combines theories of political sociology of war, state–nation relations, social solidarity, and political legitimacy.

The theoretical foundation of the research is based on several perspectives. Charles Tilly's theory emphasizes the role of war in state formation and political mobilization. Michael Mann highlights war as a source of state power but also argues that coercive capacity

without legitimacy can weaken state–society relations. The concept of “Rally Around the Flag,” introduced by John Mueller, explains how external threats can temporarily increase public support for political institutions. Additionally, Hutchison’s theory of affective communities demonstrates how collective emotions during crises contribute to temporary solidarity. These theoretical perspectives provide a framework for analyzing the Iranian case and understanding the short-term and long-term consequences of war.

Results and Discussion

The findings indicate that the twelve-day war produced several important social and political effects. First, the conflict generated a temporary increase in national solidarity. During the initial phase of the crisis, narratives emphasizing territorial integrity, national unity, and resistance against external threats became dominant in public discourse. Political differences were partially marginalized, and a sense of shared vulnerability contributed to collective identification.

However, this solidarity was mainly reactive and situational. The research findings suggest that wartime unity was not necessarily based on institutional trust or deep political consensus. Instead, it was primarily shaped by common perceptions of external danger. As the immediate threat decreased, previous political and social disagreements gradually returned. Therefore, the war functioned as a mechanism of temporary cohesion rather than a source of permanent social integration.

Second, the war affected perceptions of political legitimacy. During the crisis, the state’s role in maintaining security and managing emergency conditions became more visible. This contributed to a temporary strengthening of functional legitimacy, as citizens evaluated the government according to its ability to protect national interests and manage uncertainty. Nevertheless, this increase in legitimacy remained limited because it was not accompanied by broader improvements in accountability, economic conditions, or institutional trust.

Third, the study demonstrates that political loyalty during the war was characterized by conditional support. Many social reactions reflected a distinction between loyalty to the country and evaluation of government policies. Citizens could support national defense while simultaneously maintaining critical views toward political institutions. This indicates a transformation in patterns of political behavior, where loyalty is increasingly based on evaluation and political calculation rather than unconditional acceptance.

Finally, the research shows that the war temporarily redefined the relationship between state and society. The state assumed the role of crisis manager, while society responded through limited and conditional cooperation. However, this new relationship lacked institutional foundations and gradually returned to previous patterns after the crisis. The war therefore acted as a temporary interruption in existing state–society dynamics rather than a turning point producing structural change.

Conclusion

This study concludes that the twelve-day war of 1404 had significant but limited effects on the relationship between the state and society in the Islamic Republic of Iran. The conflict created a temporary atmosphere of solidarity, strengthened national identity narratives, and increased conditional political cooperation. However, these developments did not result in a fundamental transformation of political legitimacy or state–society relations.

The findings confirm the main hypothesis that short-term security crises can generate temporary unity but cannot independently create sustainable trust and political cohesion. Long-term improvement in the relationship between state and society requires deeper structural factors, including stronger institutional accountability, improved governance, increased public participation, and the reconstruction of social trust.

From the perspective of political sociology, the twelve-day war should therefore be understood not as a permanent transformation of Iranian political relations but as a moment of crisis that revealed both the capacity and limitations of social solidarity in contemporary Iran. The experience demonstrates that national unity during external threats depends not only on security concerns but also on the long-term quality of interaction between citizens and political institutions.

Key Words

Political Sociology; Twelve-Day War; State–Nation Relations; Social Solidarity; Political Legitimacy; Political Loyalty; Social Capital; Islamic Republic of Iran.

جامعه‌شناسی سیاسی جنگ دوازده‌روزه در جمهوری اسلامی ایران؛

تحلیل رابطه دولت و ملت

آرزو رحیمی

گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ به‌عنوان یکی از مهم‌ترین رخداد‌های امنیتی - سیاسی معاصر ایران، پیامدهای اجتماعی و سیاسی قابل‌توجهی بر جای گذاشت. این مقاله با رویکرد جامعه‌شناسی سیاسی، به بررسی تأثیر این جنگ بر الگوهای کنش سیاسی، همبستگی اجتماعی و رابطه دولت - ملت در جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد. مسئله اصلی پژوهش آن است که جنگ دوازده‌روزه چگونه بر رفتار سیاسی جامعه، شکاف‌های اجتماعی و ادراک مشروعیت دولت در جمهوری اسلامی ایران اثر گذاشته است؟ بر این اساس، سوال پژوهش چنین صورت‌بندی می‌شود، جنگ دوازده‌روزه چه تأثیری بر همبستگی اجتماعی و بازتعریف رابطه دولت - ملت در جمهوری اسلامی ایران داشته است؟ چارچوب تحلیلی پژوهش مبتنی بر رویکرد جامعه‌شناسی سیاسی بحران و جنگ است که بر نقش تهدید خارجی در بسیج اجتماعی، شکل‌گیری همبستگی کوتاه‌مدت و تغییر الگوهای کنش سیاسی تأکید دارد. روش تحقیق مقاله توصیفی - تحلیلی بوده و داده‌ها از طریق تحلیل گفتمان رسانه‌های رسمی، بازتاب‌های شبکه‌های اجتماعی و مواضع نخبگان سیاسی در جمهوری اسلامی ایران گردآوری و تحلیل شده‌اند. فرضیه اصلی پژوهش بر این مبنا استوار است که جنگ دوازده‌روزه در کوتاه مدت موجب افزایش نسبی همبستگی اجتماعی و کاهش موقتی شکاف‌های سیاسی در جامعه جمهوری اسلامی ایران شده است، اما به دلیل تداوم مسائل ساختاری و فرسایش سرمایه اجتماعی، این همبستگی نتوانسته به بازتولید پایدار اعتماد و همراهی سیاسی در میان مدت و بلندمدت منجر شود. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد واکنش جامعه جمهوری اسلامی ایران به این جنگ، ترکیبی از همراهی نمادین، کنش‌گری محدود و همراهی مشروط سیاسی بوده است.	نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۰۹ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۰۳ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۸ صص: ۱-۲۶ واژگان کلیدی: جامعه‌شناسی سیاسی، جنگ دوازده‌روزه، دولت - ملت، همبستگی اجتماعی، جمهوری اسلامی ایران.
QR Code	

۱- مقدمه

جنگ و منازعات امنیتی همواره یکی از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهنده به تحولات سیاسی و اجتماعی جوامع بوده‌اند. جامعه‌شناسی سیاسی، جنگ را نه صرفاً یک رویداد نظامی، بلکه پدیده‌ای اجتماعی - سیاسی می‌داند که می‌تواند الگوهای کنش سیاسی، میزان همبستگی اجتماعی و رابطه دولت و ملت را دستخوش تغییر کند. در بسیاری از نظریه‌پردازان بر این باورند که تهدید خارجی در کوتاه‌مدت ظرفیت ایجاد بسیج و انسجام اجتماعی و انسجام سیاسی را دارد، اما تداوم و پایداری این انسجام به شرایط ساختاری و سطح سرمایه اجتماعی جامعه وابسته است. (بشیریه، ۱۳۹۶: ۶۷)

در ادبیات جامعه‌شناسی سیاسی، بحران‌های امنیتی اغلب به‌عنوان وضعیت‌های استثنایی تحلیل می‌شوند که در آن‌ها مرزهای عادی سیاست جابه‌جا شده و رابطه دولت و ملت به‌طور موقت بازتعریف می‌شود. در چنین شرایطی، دولت‌ها تلاش می‌کنند از طریق برجسته‌سازی تهدید خارجی، حمایت اجتماعی و مشروعیت سیاسی خود را تقویت کنند، در حالی که واکنش جامعه می‌تواند طیفی از همراهی فعال تا سکوت، بی‌تفاوتی یا همراهی مشروط را دربرگیرد. (قاضی مرادی، ۱۳۹۷: ۱۳۵) از این منظر، جنگ‌ها به بستری برای سنجش میزان اعتماد سیاسی و ظرفیت همبستگی اجتماعی تبدیل شده است.

جامعه‌ی ایران در سال‌های اخیر با مجموعه‌ای از چالش‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مواجه بوده است که بر سطح سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی تأثیر گذاشته‌اند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که شکاف‌های اجتماعی، نسلی و اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران افزایش یافته و این امر بر نحوه واکنش جامعه به بحران‌ها اثرگذار است. (آزاد ارمکی و شریفی ساعی، ۱۳۹۹: ۱۷۶) در چنین بستری، وقوع جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ را می‌توان نقطه عطفی دانست که جامعه جمهوری اسلامی ایران را در معرض یک آزمون مهم سیاسی - اجتماعی قرار داد.

جنگ دوازده‌روزه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین رخداد‌های امنیتی - سیاسی معاصر ایران، نه تنها پیامدهای منطقه‌ای و بین‌المللی داشت، بلکه آثار اجتماعی و سیاسی قابل‌توجهی نیز در داخل کشور بر جای گذاشت. این جنگ، فضای عمومی گفتمان سیاسی کشور را تحت تأثیر قرار داد و واکنش‌های متنوعی را در میان شهروندان، نخبگان سیاسی و رسانه‌ها برانگیخت. بررسی این واکنش‌ها می‌تواند به درک عمیق‌تری از الگوهای کنش سیاسی و چگونگی بازتولید یا تضعیف همبستگی اجتماعی در شرایط بحران کمک کند. (تاجیک، ۱۳۸۸: ۲۶۵)

مسئله اصلی این پژوهش آن است که جنگ دوازده‌روزه چگونه بر رفتار سیاسی جامعه جمهوری اسلامی ایران، شکاف‌های اجتماعی و ادراک شهروندان از مشروعیت دولت تأثیر گذاشته است. به بیان دیگر، پرسش محوری پژوهش این است؛ جنگ دوازده‌روزه تا چه اندازه و از چه طریقی موجب تقویت یا تضعیف همبستگی اجتماعی و بازتعریف

دولت - ملت در جمهوری اسلامی ایران شده است؟ طرح این پرسش از آن جهت اهمیت دارد که می‌تواند ابعاد پنهان واکنش جامعه به بحران‌های امنیتی را آشکار سازد.

فرضیه اصلی پژوهش بر این مبنا استوار است که جنگ دوازده‌روزه در کوتاه‌مدت موجب افزایش نسبی همبستگی اجتماعی و کاهش موقتی شکاف‌های سیاسی در جامعه جمهوری اسلامی ایران شده است، اما به دلیل تداوم مسائل ساختاری، فرسایش سرمایه اجتماعی و ضعف اعتماد سیاسی، این همبستگی نتوانسته است به بازتولید پایدار مشروعیت و همراهی سیاسی در میان‌مدت و بلندمدت منجر شود. (بشیری، ۱۳۹۶: ۹۴؛ آزادارمکی، ۱۳۹۹: ۱۶۸) این مقاله می‌کوشد با رویکرد جامعه‌شناسی سیاسی و از طریق تحلیل داده‌های گفتمانی، ابعاد مختلف این فرضیه را مورد بررسی قرار دهد.

از منظر جامعه‌شناسی سیاسی، واکنش جوامع به جنگ و تهدید خارجی همواره یک‌دست و قابل پیش‌بینی نیست، بلکه تابعی از زمینه‌های اجتماعی، تاریخی و نهادی هر جامعه است. پژوهش‌های تطبیقی نشان می‌دهد که میزان انسجام یا شکاف اجتماعی در شرایط جنگی، به سطح اعتماد عمومی، تجربه‌های تاریخی پیشین و کیفیت رابطه دولت و ملت وابسته است. (Thompson, 2015: 214) در این چارچوب، تحلیل جنگ‌های معاصر مستلزم توجه هم‌زمان به ساختارهای اجتماعی و پویایی‌های گفتمانی است که در بستر بحران فعال می‌شوند.

در مورد جمهوری اسلامی ایران، اهمیت این رویکرد دوچندان می‌شود؛ چرا که جامعه ایران پیش از وقوع جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ با مجموعه‌ای از چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مواجه بوده است. این وضعیت موجب شده است که واکنش جامعه به بحران‌های امنیتی، نه صرفاً براساس تهدید خارجی، بلکه در پیوند با ادراک شهروندان از کارآمدی، پاسخ‌گویی و مشروعیت دولت شکل می‌گیرد. (فاضلی و دیگران، ۱۴۰۰: ۸۹) از این‌رو، جنگ دوازده‌روزه را نمی‌توان صرفاً به‌عنوان یک رویداد مقطعی تحلیل کرد، بلکه باید آن را در امتداد تحولات اجتماعی و سیاسی سال‌های اخیر فهم کرد.

افزون بر این، بررسی جنگ دوازده‌روزه از منظر جامعه‌شناسی سیاسی، این امکان را فراهم می‌آورد که نحوه بازتولید یا تضعیف همبستگی اجتماعی در شرایط بحران به طور دقیق‌تر واکاوی شود. برخی مطالعات نشان می‌دهد که در جوامعی با سرمایه اجتماعی فرسوده، بحران‌های امنیتی ممکن است بیش از آنکه به انسجام پایدار منجر شوند، به شکل‌گیری نوعی همراهی نمادین و کوتاه‌مدت بیانجامد. از این منظر، تحلیل جامعه جمهوری اسلامی ایران در بستر جنگ دوازده‌روزه می‌تواند به فهم عمیق‌تری از پویایی‌های رابطه دولت و ملت و محدودیت‌های همبستگی اجتماعی در شرایط بحران کمک کند.

۲- پیشینه پژوهش

پژوهش درباره پیامدهای سیاسی و اجتماعی جنگ‌ها و بحران‌های امنیتی، به ویژه در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی، طی سال‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران داخلی و خارجی قرار گرفته است. با این حال، بخش عمده مطالعات انجام شده در ایران بر ابعاد نظامی، امنیتی یا سیاست خارجی جنگ‌ها متمرکز بوده و کمتر پژوهشی به بررسی تاثیر این رخدادها بر رابطه دولت و ملت، مشروعیت سیاسی و الگوهای همبستگی اجتماعی پرداخته است. از این‌رو، مرور مطالعات پیشین

نشان می‌دهد که اگرچه ادبیات نسبتاً قابل توجهی درباره سرمایه اجتماعی، اعتماد سیاسی و انسجام ملی وجود دارد، اما هنوز خلا پژوهشی محسوسی در تحلیل جامعه‌شناختی جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ مشاهده می‌شود.

یکی از پژوهش‌های قابل توجه در این زمینه، پژوهشی با عنوان **هویت ملی ایرانی و چگونگی امکان تقویت آن از طریق سیاست‌گذاری اجتماعی** نوشته عباس‌زاده مرزبالی می‌باشد که به بررسی نقش هویت ملی در شکل‌گیری همبستگی اجتماعی و ثبات سیاسی در جامعه ایران پرداخته است. وی با تأکید بر اینکه هویت ملی یکی از مهم‌ترین اشکال هویت جمعی است، استدلال می‌کند که تقویت عناصر هویت‌بخش مشترک می‌تواند زمینه‌ساز افزایش همگرایی اجتماعی و انسجام ملی باشد؛ در مقابل، تضعیف هویت ملی و گسترش شکاف‌های هویتی می‌تواند امنیت و ثبات اجتماعی - سیاسی را با چالش مواجه کند. این پژوهش با برجسته کردن نقش سیاست‌گذاری اجتماعی و عملکرد دولت در تقویت احساس تعلق ملی، نشان می‌دهد که انسجام ملی صرفاً محصول عوامل فرهنگی نیست، بلکه به کیفیت رابطه دولت و جامعه و میزان توانایی نظام سیاسی در ایجاد پیوندهای مشترک اجتماعی نیز وابسته است. از این منظر، یافته‌های پژوهش برای مطالعه واکنش‌های اجتماعی در شرایط بحران و بررسی ظرفیت‌های همبستگی ملی در مواجهه با تهدیدهای بیرونی اهمیت دارد.

در پژوهشی دیگر، فاضلی (۱۴۰۳) در کتاب **زندگی روزمره در ایران** به بررسی نحوه مواجهه جامعه ایرانی با بحران‌های اجتماعی و سیاسی پرداخته است. وی استدلال می‌کند که جامعه ایران در برابر بحران‌های فراگیر، ظرفیت قابل توجهی برای بازتولید همبستگی و همکاری اجتماعی دارد؛ اما این همبستگی الزاماً به معنای افزایش پایدار اعتماد سیاسی یا تغییر در نگرش شهروندان نسبت به دولت نیست. این دیدگاه اگرچه در تبیین رفتار اجتماعی ایرانیان اهمیت دارد، اما به‌طور مستقیم رابطه میان جنگ و بازتعریف مناسبات دولت و ملت را تحلیل نکرده است.

تاجیک (۱۳۸۳) در کتاب **گفتمان، قدرت و سیاست در ایران** با رویکرد تحلیل گفتمان به چگونگی بازنمایی قدرت سیاسی و شکل‌گیری گفتمان‌های رقیب در جامعه ایران پرداخته است. وی نشان می‌دهد که بحران‌های سیاسی و امنیتی می‌توانند به‌صورت موقت موجب تقویت گفتمان وحدت و انسجام شوند، اما استمرار این وضعیت نیازمند بازسازی اعتماد عمومی و اصلاح سازوکارهای حکمرانی است. اگرچه این اثر از منظر نظری به موضوع مقاله نزدیک است، اما موضوع آن جنگ دوازده‌روزه و پیامدهای اجتماعی آن نیست.

در حوزه مطالعات امنیتی نیز دهقانی فیروزآبادی (۱۳۹۴) در کتاب **امنیت هستی‌شناختی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران** بر این نکته تأکید می‌کند که تهدیدهای خارجی معمولاً موجب افزایش انسجام داخلی و تقویت نقش دولت در مدیریت بحران می‌شوند. با این حال، نویسنده این موضوع را عمدتاً از منظر امنیت ملی و سیاست خارجی تحلیل کرده و پیامدهای جامعه‌شناختی آن بر رابطه دولت و ملت را به‌صورت مستقل بررسی نکرده است.

در ادبیات بین‌المللی، Hutchison (2016) در کتاب *Affective Communities in World Politics: Collective Emotions after Trauma* نشان می‌دهد که بحران‌های امنیتی و جنگ‌ها می‌توانند احساسات جمعی، همبستگی ملی و حمایت عمومی از دولت را در کوتاه‌مدت تقویت کنند، اما دوام این وضعیت به عوامل نهادی و میزان اعتماد عمومی وابسته است. همچنین Mueller (1970) در مقاله مشهور *Presidential Popularity from Truman to Johnson* با طرح نظریه *Rally Around the Flag* نشان می‌دهد که در شرایط تهدید خارجی، شهروندان به طور موقت از دولت حمایت بیشتری می‌کنند، هرچند این حمایت معمولاً پس از کاهش بحران فروکش می‌کند. این آثار مبنای نظری مهمی برای تحلیل رابطه میان بحران‌های امنیتی و رفتار سیاسی شهروندان فراهم کرده‌اند، اما به دلیل تفاوت زمینه‌های سیاسی و اجتماعی، قابلیت تعمیم مستقیم به جامعه ایران را ندارند.

بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که هر یک از پژوهش‌های یادشده بخشی از ابعاد موضوع، از جمله سرمایه اجتماعی، اعتماد سیاسی، انسجام ملی، امنیت یا رفتار سیاسی را بررسی کرده‌اند؛ با این حال، پژوهشی که به صورت مستقیم و با رویکرد جامعه‌شناسی سیاسی، تاثیر جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ بر رابطه دولت و ملت در جمهوری اسلامی ایران را تحلیل کند، مشاهده نمی‌شود. نوآوری پژوهش حاضر در آن است که با تلفیق مفاهیم مشروعیت سیاسی، همبستگی ملی، الگوی وفاداری سیاسی و بازتعریف رابطه دولت و ملت، تلاش می‌کند تصویری جامع از پیامدهای سیاسی و اجتماعی این رخداد ارائه دهد و شکاف موجود در ادبیات پژوهشی را تا حدی پوشش دهد.

۳- مبنای نظری، تاریخی و مفهومی

تحلیل پیامدهای سیاسی و اجتماعی جنگ، مستلزم بهره‌گیری از چارچوبی نظری است که بتواند پیوند میان جنگ، مشروعیت سیاسی و رابطه دولت - ملت را تبیین کند. در ادبیات جامعه‌شناسی سیاسی، جنگ به عنوان یک موقعیت بحرانی تلقی می‌شود که در آن الگوهای وفاداری سیاسی، همبستگی ملی و سازوکارهای بازتولید قدرت دچار دگرگونی می‌شوند. از این رو، بررسی جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ در جمهوری اسلامی ایران نیازمند اتکا به مجموعه‌ای از نظریه‌های کلاسیک و ماصر درباره جنگ، دولت - ملت و بحران‌های امنیتی است تا امکان تحلیل منسجم این رخداد در بستر تاریخی و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران فراهم شود.

جنگ به عنوان یکی از بنیادی‌ترین پدیده‌های سیاسی و اجتماعی، همواره مورد توجه نظریه‌پردازان علوم اجتماعی بوده است. در جامعه‌شناسی سیاسی، جنگ نه صرفاً به مثابه یک کنش نظامی، بلکه به عنوان رخدادی چندبعدی فهم می‌شود که می‌تواند ساختارهای اجتماعی، الگوهای کنش سیاسی و رابطه دولت و ملت را دچار دگرگونی کند. مری کالدور در اثر خود جنگ‌های نو و کهنه نشان می‌دهد که جنگ‌های معاصر بیش از آنکه صرفاً میان دولت‌ها رخ دهند، درون ساختارهای اجتماعی و هویتی ملت‌ها اثر می‌گذارند و پیامدهای عمیقی برای پیوند دولت و ملت دارند. از این منظر، جنگ‌ها اغلب به عنوان لحظات بحرانی تحلیل می‌شوند که در آن‌ها نظم عادی سیاست تعلیق شده و زمینه برای بازتعریف مفاهیمی چون مشروعیت، همبستگی اجتماعی و اقتدار سیاسی فراهم می‌شود. (Kaldor, 2013: 153)

در سنت کلاسیک جامعه‌شناسی تاریخی، چارلز تیلی در کتاب اجبار، سرمایه و دولت‌های اروپایی استدلال می‌کند که جنگ‌ها نقش محوری در شکل‌گیری دولت‌های مدرن ایفا کرده‌اند، زیرا دولت‌ها برای بقا ناگزیر به بسیج منابع،

سازمان‌دهی ملت و ایجاد وفاداری سیاسی شده‌اند. (Tilly, 1992: 86) با این حال، این فرایند لزوماً به تقویت پایدار پیوند دولت - ملت منجر نمی‌شود. جان لویو ویلیام تامپسون در کتاب علل جنگ تأکید می‌کند که جنگ تنها زمانی به انسجام ملی پایدار می‌انجامد که دولت بتواند هزینه‌های جنگ را به طور عادلانه توزیع کرده و اعتماد سیاسی ملت را حفظ کند. (Thompson, 2015: 218)

مایکل مان در اثر مهم خود منابع قدرت اجتماعی، جنگ را یکی از منابع قدرت دولت می‌داند، اما هم‌زمان هشدار می‌دهد که افزایش قدرت قهری دولت در شرایط جنگی، در صورت فقدان مشروعیت و رضایت ملی، می‌تواند به گسست در رابطه دولت و ملت منجر شود. (Mann, 2012: 326) از این منظر، جنگ هم‌زمان ظرفیتی برای تقویت و تضعیف پیوند دولت - ملت دارد.

در نظریه‌های معاصر، توجه ویژه‌ای به پیامدهای اجتماعی و روانی جنگ شده است. اما هاجیسن در کتاب جوامع عاطفی در سیاست جهانی نشان می‌دهد، که در شرایط بحران‌های امنیتی، احساساتی چون ترس، تهدید و ناامنی می‌توانند نقش مهمی در شکل‌دهی به کنش سیاسی و رفتار جمعی ایفا کنند. این احساسات ممکن است در کوتاه‌مدت به همبستگی و بسیج سیاسی منجر شوند، اما در صورت تداوم بحران با ناکارآمدی دولت، به بی‌اعتمادی و کنش‌های انتقادی تبدیل می‌شوند. (Hutchion, 2016: 109)

در ادبیات جامعه‌شناسی سیاسی جمهوری اسلامی ایران، تحلیل جنگ و بحران‌های امنیتی اغلب با تمرکز بر مساله دولت - ملت و مشروعیت سیاسی صورت گرفته است. فیرحی در کتاب قدرت، دانش و مشروعیت سیاسی (۱۳۹۸) نشان می‌دهد که مشروعیت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران بیش از آنکه صرفاً به شرایط اضطراری وابسته باشد، به پیوند میان قدرت، دانش و کارآمدی نهادی گره خورده است. از این منظر، جنگ می‌تواند آزمونی برای سنجش ظرفیت دولت در مدیریت بحران و حفظ اعتماد عمومی تلقی شود، نه تضمینی برای افزایش پایدار مشروعیت.

نعمت‌الله فاضلی در اثر خود مساله ایران نشان می‌دهد که ملت ایران در دهه‌های اخیر با نوعی گسست معنایی در نسبت با دولت مواجه شده است؛ گسستی که واکنش‌های ملت به بحران‌های سیاسی و امنیتی پیچیده و چند لایه می‌سازد. (فاضلی، ۱۴۰۰: ۱۰۵) بر این اساس، تحلیل جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ بدون توجه به این زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی، تحلیلی ناقص خواهد بود.

از نظر مفهومی، ملت به‌عنوان یک واحد سیاسی، زمانی در شرایط جنگی بسج می‌شود که احساس تعلق، عدالت و نمایندگانی سیاسی تقویت شود. فرامرز شجاعی زند در کتاب سرمایه اجتماعی و انسجام ملی در ایران نشان می‌دهد که کاهش سرمایه اجتماعی و اعتماد نهادی، ظرفیت بسیج ملی در شرایط بحران را محدود می‌کند. (شجاعی‌زند، ۱۴۰۱: ۱۹۸) ملت در شرایط بحران، الزاماً به حمایت بی‌قید و شرط از دولت روی نمی‌آورد، بلکه الگوهای همراهی مشروط

و انتقادی را برمی‌گزیند. (کافی و و لشکری، ۱۴۰۲: ۷۴) تحلیل افکار عمومی و واکنش‌های اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که شهروندان در مواجهه با بحران‌های امنیتی، الزاما واکنشی یکدست و همگن ندارند. برخی پژوهش‌ها حاکی از آن است که جامعه جمهوری اسلامی ایران ترکیبی از همراهی مشروط، سکوت سیاسی و کنش انتقادی را تجربه می‌کند؛ الگویی که ریشه در تجربه‌های تاریخی، حافظه جمعی و تحولات ارزشی دارد. این الگو نشان می‌دهد که جنگ می‌تواند هم‌زمان هم موجب انسجام و هم بستری برای بازتولید شکاف‌ها باشد.

از منظر تاریخی، تجربه جنگ ایران و عراق نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری نگرش جامعه ایران نسبت به جنگ و تهدید خارجی داشته است. این تجربه تاریخی در حافظه جمعی جامعه نهادینه شده همچنان در گفتمان‌های سیاسی و رسانه‌ای باز تولید می‌شود. با این حال، تغییرات اجتماعی دهه‌های اخیر، به‌ویژه تغییرات نسلی و گسترش رسانه‌های دیجیتال، موجب شده است که واکنش به جنگ‌های جدید متفاوت و چندلایه باشد. (تاجیک، ۱۳۸۸: ۱۹۳)

پژوهش‌های اجتماعی اخیر نشان می‌دهد که فرسایش سرمایه اجتماعی و کاهش اعتماد نهادی، یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های تحولات اجتماعی در ایران معاصر بوده است؛ وضعیتی که می‌تواند همراهی اجتماعی با دولت را در شرایط بحران امنیتی به‌صورت محدود و مشروط شکل دهد. (زارع شاه‌آبادی، ۱۳۹۶: ۱۹) از این منظر، جنگ نه‌تنها فرصتی برای بسیج اجتماعی، بلکه زمینه‌ای برای آشکار شدن محدودیت‌های ساختاری رابطه دولت و جامعه نیز است.

در مجموع، چارچوب نظری این پژوهش بر تلفیق سه سطح تحلیلی استوار است:

نخست، سطح نظری که بر جامعه‌شناسی سیاسی جنگ و بحران تمرکز دارد؛

دوم، سطح مفهومی که مفاهیمی چون همبستگی اجتماعی، افکار عمومی و مشروعیت سیاسی را برجسته می‌کند؛

و سوم، سطح تاریخی - اجتماعی که ویژگی‌های خاص جامعه جمهوری اسلامی ایران و تجربه‌های پیشین آن از جنگ و بحران را در نظر می‌گیرد. براساس این چارچوب، جنگ دوازده‌روزه ۱۴۰۴ به‌عنوان یک مورد مطالعاتی، فرصتی فراهم می‌آورد تا پویایی‌های رابطه دولت - ملت، ظرفیت همبستگی اجتماعی و محدودیت‌های مشروعیت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران به‌طور نظام‌مند تحلیل شود.

در جمع‌بندی مباحث نظری و مفهومی می‌توان گفت که جنگ، به‌عنوان یک وضعیت بحرانی، ظرفیت بازتعریف موقت و پایدار رابطه دولت و ملت را داراست. نظریه‌های کلاسیک و معاصر جامعه‌شناسی سیاسی نشان می‌دهند که جنگ می‌تواند در کوتاه مدت به بسیج ملی و تقویت همبستگی سیاسی بیانجامد، اما تداوم این وضعیت به عواملی چون مشروعیت سیاسی، سرمایه اجتماعی و کارآمدی عملکرد دولت وابسته است. از این منظر، جنگ نه صرفاً ابزاری برای افزایش اقتدار دولت، بلکه شاخصی برای ارزیابی کیفیت پیوند دولت و ملت نیز محسوب می‌شود.

با وجود گستردگی ادبیات نظری درباره جنگ و دولت - ملت، بخش قابل توجهی از مطالعات موجود یا بر جنگ‌های بن‌مدت تمرکز داشته‌اند یا بیشتر به ابعاد نظامی و امنیتی پرداخته‌اند. در این میان، بررسی پیامدهای اجتماعی و سیاسی جنگ‌های کوتاه‌مدت بر رابطه دولت و ملت، به‌ویژه در بستر ایران معاصر، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. این خلا

پژوهشی ضرورت مطالعه موردی جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ را برجسته می‌سازد؛ رخدادی که می‌تواند امکان آزمون تجربی نظریه‌های موجود را در زمینه‌ای متفاوت فراهم آورد.

بر این اساس، چارچوب نظری این پژوهش بر پیوند میان جامعه‌شناسی سیاسی جنگ، نظریه‌های دولت - ملت و تحلیل تاریخی - اجتماعی جمهوری اسلامی ایران استوار است. این چارچوب امکان آن را فراهم می‌کند که جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ نه صرفاً به عنوان یک رویداد امنیتی، بلکه به مثابه عرصه‌ای برای بررسی پویایی‌های همبستگی ملی، وفاداری سیاسی و بازتعریف رابطه ملت و دولت تحلیل شود. مبانی نظری ارائه‌شده در این بخش، مبنای تحلیلی پژوهش حاضر در بررسی تجربی این جنگ و پیامدهای آن در بخش‌های بعدی مقاله خواهد بود.

۴-روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر رویکرد، کیفی و از حیث هدف، توصیفی - تحلیلی است و در چارچوب جامعه‌شناسی سیاسی انجام شده است. پژوهش‌های کیفی به‌ویژه برای مطالعه پدیده‌هایی مناسب‌اند که ماهیتی تفسیری، دارای زمینه و وابسته به معنا دارند و نمی‌توان آن‌ها را صرفاً از طریق داده‌های کمی و آماری تبیین کرد. (سرمد و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۸) با توجه به ماهیت مسئله پژوهش که بر تحلیل پیامدهای سیاسی و اجتماعی جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ و بررسی پویایی‌های رابطه دولت و ملت در ایران متمرکز است، استفاده از روش‌های کمی در این مطالعه موضوعیت نداشته است.

انتخاب رویکرد کیفی در این پژوهش مبتنی بر این فرض نظری است که مفاهیمی چون همبستگی ملی، وفاداری سیاسی و مشروعیت دولت، مفاهیمی اجتماعی - سیاسی و وابسته به بستر تاریخی و گفتمانی هستند و تحلیل آن‌ها مستلزم تفسیر معنایی و روایت‌های سیاسی است. (Denzin & Lincoln, 2018: 43) از این رو، پژوهش حاضر می‌کوشد از طریق تحلیل کیفی داده‌ها، به درک عمیق‌تری از واکنش ملت جمهوری اسلامی ایران به جنگ دوازده‌روزه دست یابد.

روش گردآوری داده‌ها در این پژوهش اسنادی است. در پژوهش‌های اسنادی، تحلیل متون و اسناد تولیدشده در بسترهای اجتماعی و سیاسی خاص، امکان بازسازی گفتمان‌ها و الگوهای معنایی مسلط را فراهم می‌کند. (خاکی، ۱۳۹۹: ۱۵۴) در این مطالعه داده‌ها از طریق بررسی متون رسانه‌های رسمی، بیانیه‌ها و مواضع نخبگان سیاسی، یادداشت‌ها و تحلیل‌های منتشرشده در رسانه‌های معتبر داخلی در بازه زمانی وقوع جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ گردآوری شده‌اند. معیار انتخاب منابع شامل ارتباط مستقیم با موضوع پژوهش، اعتبار رسانه یا نویسنده و انتشار بازه زمانی مرتبط با رخداد مورد مطالعه بوده است. در مطالعات کیفی، تنوع منابع و پرهیز از محدود شدن به یک روایت خاص، نقش مهمی در افزایش اعتبار تحلیل دارد. (Flick, 2018: 90) بر این اساس، پژوهش حاضر تلاش کرده است با بهره‌گیری از منابع متنوع، امکان تحلیل چندلایه و مقایسه‌ای از گفتمان‌های موجود را فراهم آورد.

روش تحلیل داده‌ها مبتنی بر تحلیل کیفی گفتمان است. تحلیل گفتمان در علوم سیاسی به‌عنوان روش تفسیری، بر شناسایی معانی، مفروضات و روابط قدرت نهفته در متون و گفتارهای سیاسی تمرکز دارد. (تاجیک، ۱۳۹۵: ۲۸۷) در این پژوهش، متون گردآوری‌شده با تمرکز بر مفاهیم کلیدی پژوهش، از جمله همبستگی ملی، مشروعیت سیاسی، وفاداری سیاسی و بازتعریف رابطه دولت و ملت، تحلیل و تفسیر شده‌اند.

به منظور افزایش اعتبار و روایی تحلیل کیفی، پژوهش حاضر از اصل انسجام درونی داده‌ها و تفسیرها بهره گرفته است. در پژوهش‌های کیفی، اعتبار نتایج نه از طریق تعمیم‌پذیری آماری، بلکه از طریق شفافیت فرایند تحلیل، سازگاری مفهومی و اتکا به چارچوب نظری منسجم تأمین می‌شود. در این راستا، تلاش شده است مفاهیم استخراج‌شده از متون، به‌صورت نظام‌مند با مفاهیم نظری پژوهش تطبیق داده شوند تا تفسیرهای سلیقه‌ای و پراکنده پرهیز شود. (Maxwell, 2001: 35) این رویکرد امکان بازتولیدپذیری تحلیل و داوری‌پذیری یافته‌ها را فراهم می‌سازد.

فرایند تحلیل داده‌ها در این پژوهش به‌صورت مرحله‌ای انجام شده است. در مرحله نخست، متون گردآوری شده به‌طور مکرر مطالعه شده و مضامین اولیه مرتبط با مفاهیم کلیدی پژوهش شناسایی شده‌اند. در مرحله دوم، این مضامین در قالب مقوله‌های تحلیلی سامان‌دهی شده و روابط میان آن‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. در مرحله نهایی، مقوله‌ها در پرتو چارچوب نظری دولت - ملت و جامعه‌شناسی سیاسی جنگ تفسیر شده‌اند. این شیوه تحلیل مرحله‌بندی شده، که در پژوهش‌های کیفی و تحلیل گفتمان رایج است، امکان استخراج الگوهای معنایی مسلط و شناسایی دلالت‌های سیاسی پنهان در متن را فراهم می‌کند. (Fairclough, 2013: 74)

در نهایت، پژوهش حاضر با پیوند دادن تحلیل تجربی داده‌ها به چارچوب نظری جامعه‌شناسی سیاسی جنگ و دولت - ملت، می‌کوشد از توصیف صرف فراتر رفته و تبیینی تحلیلی از پیامدهای جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ ارائه دهد. هرچند اتکای پژوهش به داده‌های اسنادی از محدودیت‌های آن به‌شمار می‌آید، اما در پژوهش‌های کیفی، انسجام نظری و عمق تحلیل بر تعمیم‌پذیری آماری اولویت دارد. (سرمد و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۴)

۵- تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش

در این بخش، واکنش‌ها، بازنمایی‌ها و مواضع سیاسی مرتبط با جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ به‌صورت کیفی مورد بررسی قرار می‌گیرد. داده‌های تحلیلی این بخش از بررسی متون رسانه‌ای، یادداشت‌ها و مقالات تحلیلی، اظهارنظرهای نخبگان سیاسی و محتوای گفتمانی بازتاب‌یافته در فضای عمومی کشور به‌دست آمده‌اند. این مجموعه داده‌ها امکان شناسایی و تبیین الگوهای مسلط و رقیب در چگونگی مواجهه دولت و ملت با وضعیت بحران امنیتی را فراهم می‌سازد. در این پژوهش، یافته‌ها به مثابه داده‌های عددی و آماری تلقی نمی‌شوند، بلکه به‌عنوان نشانه‌های گفتمانی و سیاسی تحلیل می‌گردند. چنین رویکردی با توجه به ماهیت کیفی مفاهیمی چون همبستگی ملی، مشروعیت سیاسی و وفاداری سیاسی ملت، امکان فهم لایه‌های پنهان‌تر واکنش‌های اجتماعی سیاسی را فراهم می‌سازد. (Flick, 2018: 189)

بر این مبنا، تحلیل یافته‌های پژوهش بر چند محور اصلی متمرکز شده است که در پیوند با چارچوب نظری پژوهش شکل گرفته‌اند. این محورها ناظر بر چگونگی بروز همبستگی ملی، وضعیت مشروعیت سیاسی دولت، الگوهای وفاداری سیاسی ملت، شیوه‌های بازتنظیم رابطه دولت و ملت و پایداری پیامدهای جنگ در فضای سیاسی کشور هستند.

۱-۵- همبستگی ملی و تعلیق موقت شکاف‌های سیاسی

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در روزهای آغازین جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴، نوعی همبستگی ملی کوتاه‌مدت در فضای سیاسی و رسانه‌ای کشور شکل گرفت. تاکید بر تهدید خارجی، دفاع از تمامیت ارضی و ضرورت وحدت ملی، به‌عنوان عناصر مرکزی گفتمان مسلط، موجب شد بخشی از شکاف‌های سیاسی به‌طور موقت به حاشیه رانده شوند. این الگو پیش‌تر نیز در تحلیل‌های مربوط به بحران‌های امنیتی در جمهوری اسلامی ایران مشاهده شده است. (تاجیک، ۱۳۹۹: ۱۸۶)

با این حال، این همبستگی بیش از آنکه مبتنی بر انسجام نهادی یا توافق سیاسی پایدار باشد، ماهیتی واکنشی و موقعیتی داشته است و پژوهش‌های داخلی نشان می‌دهد که در جامعه ایران، بحران‌های امنیتی اغلب به شکل‌گیری نوعی انسجام نمادین می‌انجامد که با فروکش کردن بحران، تا حدودی تضعیف می‌شود.

تحلیل دقیق‌تر داده‌ها نشان می‌دهد که حتی در اوج تاکید بر وحدت ملی، گفتمان‌های انتقادی به‌طور کامل حذف نشده‌اند. برخی تحلیل‌ها، ضمن حمایت از کلیت کشور، به تداوم مشکلات ساختاری، نابرابری‌ها و شکاف‌های سیاسی اشاره داشته‌اند. این امر نشان می‌دهد که همبستگی ملی شکل گرفته، همراه با نوعی آگاهی نسبت به محدودیت‌های آن همراه بوده است.

در مجموع، یافته‌ها حاکی از آن است که جنگ دوازده‌روزه توانسته است شکاف‌های سیاسی را تعلیق کند، اما نتوانسته است به کاهش یا حل ساختاری آن‌ها بیانجامد. این تعلیق را می‌توان بخشی از منطق کنش جمعی در شرایط اضطراری دانست، نه صرفاً نشانه‌ای از انسجام پایدار ملی. (رنجبر و غلامی، ۱۴۰۱: ۲۷۳)

۲-۵- مشروعیت سیاسی دولت در شرایط جنگی

در جریان جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴، نقش دولت به عنوان کنشگر اصلی در سامان‌دهی وضعیت بحرانی و تامین امنیت ملی در کانون توجه گفتمان‌های سیاسی و رسانه‌ای قرار گرفت. بازنمایی‌های تحلیلی این دوره، دولت را عمدتاً در جایگاه تنظیم‌کننده نظم سیاسی و مسول مدیریت پیامدهای ناشی از تهدید خارجی تصور کرده‌اند. برجسته‌شدن نقش دولت به‌عنوان تنظیم‌کننده نظم سیاسی در شرایط تهدید خارجی با الگوهای شناخته شده سیاست‌گذاری در موقعیت‌های بحرانی همخوانی دارد. (بشیریه، ۱۳۹۶: ۶۴) داده‌های پژوهش حاکی از آن است که همراهی سیاسی با دولت در این مقطع، بیشتر در چارچوب ملاحظات ملی و ضرورت حفظ ثبات کشور شکل گرفته است. در بسیاری از تحلیل‌ها، تاکید اصلی نه بر ارزیابی کل عملکرد دولت، بلکه بر اهمیت انسجام سیاسی در مواجهه با تهدید خارجی قرار داشته است. این الگو با پژوهش‌هایی هم‌خوان است که نشان می‌دهند در شرایط بحران، حمایت سیاسی می‌تواند به‌صورت موقعیتی و مبتنی بر اولویت‌های امنیتی بروز یابد. (فیروزآبادی، ۱۳۹۵: ۳۲)

بررسی مواضع نخبگان و تحلیل‌های منتشرشده نشان می‌دهد که در کنار این همراهی، برخی انتظارات نسبت به کارآمدی، هماهنگی نهادی و مدیریت پیامدهای جنگ نیز مطرح بوده است. با این حال، این مطالبات غالباً در قالب توصیه‌های اصلاحی و در چارچوب حفظ آرامش سیاسی بیان شده‌اند. به بیان دیگر، فضای سیاسی این دوره بیشتر معطوف به کنترل تنش‌های داخلی و جلوگیری از تعمیق اختلافات بوده است. (بشیری، ۱۳۸۰: ۷۸)

در مجموع، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ به تقویت نسبی جایگاه دولت در ایفای نقش‌های حاکمیتی در چارچوب شرایط خاص بحران انجامیده است. این وضعیت را می‌توان نشانه‌ای از بازتنظیم موقت رابطه دولت و ملت در شرایط اضطراری دانست؛ بازتنظیمی که ناظر بر الزامات امنیتی و سیاسی مقطع بحران است و لزوماً به تعمیم‌های کلی و پایدار درباره وضعیت مشروعیت سیاسی فراتر از این شرایط منجر نمی‌شود. (فکوهی، ۱۳۹۸: ۲۳)

۳-۵- الگوی وفاداری سیاسی ملت: همراهی مشروط

نحوه صورت‌بندی وفاداری سیاسی در شرایط بحران، از جمله ابعاد مهم در تحلیل رابطه دولت و ملت به‌شمار می‌آید. بررسی بازنمایی‌های رسانه‌ای و تحلیل‌های سیاسی مرتبط با جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که همراهی ملت با دولت نه در قالب حمایت مطلق، بلکه در چارچوب ملاحظات ملی و الزامات شرایط بحرانی شکل گرفته است. این همراهی بیش از آنکه معطوف به تایید سیاست‌ها و عملکردهای دولت باشد، ناظر بر دفاع از کلیت کشور و حفظ ثبات سیاسی در برابر تهدید خارجی بوده است؛ الگویی که بیانگر نوعی عقلانیت سیاسی مبتنی بر ارزیابی شرایط و اولویت‌بندی منافع جمعی است.

این الگو بیانگر تمایز میان وفاداری به کشور و وفاداری به دولت است. در متون تحلیل‌شده، این تمایز به صورت آشکار یا ضمنی بازتاب یافته و نشان می‌دهد که ملت ایران در شرایط بحران، از عقلانیت سیاسی ارزیابانه بهره می‌گیرد. (ابراهیمی، ۱۴۰۱: ۷۲) تحلیل‌گفتمان‌های رسانه‌ای نشان می‌دهد که این همراهی مشروط، امکان حفظ مطالبات انتقادی را حتی در شرایط جنگی فراهم کرده است. برخی نویسندگان این وضعیت را نشانه بلوغ سیاسی و گذار از الگوهای سنتی وفاداری می‌دانند. (شریعت‌نیا، ۱۳۹۹: ۲۱۴)

در مجموع، وفاداری سیاسی ملت در جمهوری اسلامی ایران را می‌توان وفاداری‌ای سیال و مشروط دانست که در شرایط جنگی به حمایت موقت می‌انجامد، اما با تغییر شرایط، به‌سرعت به وضعیت انتقادی برمی‌گردد. (نعمتی، ۱۴۰۰: ۵۶)

۳-۶- بازتعریف موقت رابطه دولت و ملت:

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ به بازتعریف موقت رابطه دولت و ملت انجامیده است. در دوره بحران، این رابطه به‌سمت نوعی هم‌گرایی کارکردی سوق یافته که در آن دولت نقش مدیریت بحران و ملت نقش حمایت‌کننده مشروط را ایفا کرده است. (فیروزآبادی، ۱۳۹۹: ۱۱۲) با این حال، این بازتعریف فاقد پایداری نهادی بوده و پس از فروکش کردن بحران، رابطه دولت و ملت به الگوهای پیشین بازگشته است. داده‌ها نشان می‌دهد که بازگشت با احیای مطالبات اجتماعی و سیاسی همراه بوده است. (فاضلی، ۱۴۰۰: ۴۵) مون تحلیلی نشان می‌دهد که

جنگ نتوانسته است به تغییر ساختاری در الگوی تعامل دولت و ملت منجر شود، بلکه صرفاً آن را به‌طور موقت تنظیم کرده است. این نتیجه با تحلیل‌های موجود درباره محدودیت بحران‌های کوتاه‌مدت در ایجاد تغییرات نهادی هم‌خوان است. (مهدوی زادگان، ۱۳۹۹: ۱۹۸)

در نتیجه، جنگ دوازده‌روزه را می‌توان نه نقطه عطف، بلکه لحظه‌ای گذرا در روندی بلندمدت و پرتنش در رابطه دولت و ملت جمهوری اسلامی ایران دانست.

۷- ناپایداری پیامدهای جنگ و بازگشت وضعیت پیشین

بررسی روندهای سیاسی و اجتماعی پس از فروکش کردن جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که بسیاری از پیامدهای شکل‌گرفته در دوره بحران، از تداوم و پایداری بلندمدت برخوردار نبوده‌اند. الگوهایی مانند همبستگی ملی، افزایش همراهی سیاسی و برجسته‌شدن حمایت‌های نمادین، که در فضای جنگی تقویت شده بودند، به تدریج و با بازگشت جامعه به شرایط عادی، از شدت و دامنه خود کاسته‌اند.

این وضعیت بیانگر آن است که جنگ، اگرچه می‌تواند در کوتاه‌مدت به بازتنظیم موقت روابط سیاسی و اجتماعی بینجامد، اما به‌تنهایی قادر به بازتولید پایدار اعتماد سیاسی و انسجام ملی نیست. مطالعات نشان می‌دهد که پایداری این مولفه‌ها بیش از آنکه به شرایط بحرانی وابسته باشد، متأثر از عوامل ساختاری نظیر کیفیت حکمرانی، سطح سرمایه اجتماعی و میزان پاسخ‌گویی نهادی است. (قادری، ۱۳۹۹: ۸۹) تحلیل داده‌های پژوهش حاضر نیز دز همین چارچوب قابل تفسیر است. بازگشت تدریجی مطالبات اجتماعی، احیای گفتمان‌های انتقادی و برجسته‌شدن مجدد شکاف‌های پیشین پس از پایان بحران، نشان می‌دهد که اثرات جنگ بیشتر ماهیتی موقعیتی و وابسته به شرایط خاص داشته‌اند. از این منظر، جنگ دوازده‌روزه را می‌توان عاملی برای تعلیق موقت برخی تنش‌ها دانست، نه عاملی برای ایجاد دگرگونی پایدار در رابطه دولت و ملت. (سلیمانی، ۱۴۰۱: ۳۴)

در مجموع، تحلیل این بخش از یافته‌ها فرضیه اصلی پژوهش را تقویت می‌کند که بر محدود بودن ظرفیت جنگ‌های کوتاه مدت در ایجاد تغییرات پایدار در الگوی تعامل دولت و ملت تأکید دارد. این نتیجه نشان می‌دهد که تحولات پایدار در این رابطه، نیازمند سازوکارهایی فراتر از شرایط اضطراری و مبتنی بر اصلاحات نهادی و اجتماعی بلندمدت است.

۸- تحلیل نظری نتایج پژوهش

نتایج به‌دست آمده از تحلیل داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ را نمی‌توان صرفاً به‌عنوان یک رویداد نظامی یا امنیتی در نظر گرفت، بلکه باید آن را به‌مثابه موقعیتی اجتماعی - سیاسی تحلیل کرد که

الگوهای کنش، معنا و تعامل میان دولت و ملت را به‌طور موقت بازاریابی کرده است. تفسیر این نتایج در چارچوب نظری پژوهش امکان آن را فراهم می‌آورد که حدود و ظرفیت‌های تاثیرگذاری جنگ بر همبستگی ملی، مشروعیت سیاسی و الگوهای وفاداری سیاسی در جامعه جمهوری اسلامی ایران به‌صورت دقیق‌تری روشن شود.

نخست، در خصوص همبستگی ملی، یافته‌ها نشان دادند که جنگ دوازده‌روزه به شکل‌گیری نوعی انسجام کوتاه‌مدت و موقعیتی انجامیده است. این نتیجه با دیدگاه‌هایی هم‌خوان است که همبستگی ناشی از بحران را پدیده‌ای واکنشی و وابسته به شرایط اضطراری می‌دانند. پژوهش‌های انجام شده در جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که انسجام اجتماعی در شرایط تهدید خارجی اغلب بر پایه احساس خطر مشترک شکل می‌گیرد و با کاهش شدت بحران، به تدریج تضعیف می‌شود. (قاسمی، ۱۴۰۰: ۱۱۲) از این منظر، همبستگی ملی مشاهده‌شده در جریان جنگ را نمی‌توان صرفاً نشانه‌ای از انسجام پایدار اجتماعی تلقی کرد، بلکه باید آن را بخشی از منطق کنش جمعی در شرایط بحرانی دانست. از منظر جامعه‌شناسی سیاسی، همبستگی ملی در شرایط بحرانی را می‌توان نوعی همبستگی واکنشی دانست که بیش از آنکه ریشه در پیوندهای نهادی و پایدار داشته باشد، بر احساس تهدید مشترک استوار است. این نوع همبستگی، همان‌گونه که برخی پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده‌اند، واجد ظرفیت بسیج کوتاه‌مدت است اما در نبود سازوکارهای نهادی تقویت‌کننده، به‌سرعت فرسوده می‌شود. (رحمانی، ۱۴۰۰: ۷۸) در این چارچوب، همبستگی شکل گرفته در جریان جنگ دوازده‌روزه را می‌توان بیشتر به‌مثابه یک وضعیت موقتی تحلیل کرد تا یک تحول ساختاری در روابط اجتماعی.

در ارتباط با مشروعیت سیاسی دولت، یافته‌ها حاکی از آن بود که جنگ دوازده‌روزه زمینه‌ای برای برجسته‌شدن نقش دولت در حفظ ثبات و امنیت ملی فراهم کرده است. این امر با تحلیل‌هایی هم‌خوان است که مشروعیت دولت در شرایط بحران را بیش از آنکه مبتنی بر رضایت پایدار سیاسی بدانند، ناشی از کارکردهای حفاظتی و انتظامی دولت تلقی می‌کنند. (زارعی، ۱۳۹۹: ۴۵) در این چارچوب، حمایت‌های شکل‌گرفته از دولت را می‌توان نوعی همراهی مبتنی بر ضرورت‌های موقعیتی دانست که الزاما به داوری‌های کلی و بلندمدت درباره مشروعیت سیاسی تعمیم‌پذیر نیست. در تفسیر نظری مشروعیت سیاسی این دوره، تمایز میان مشروعیت کارکردی و مشروعیت هنجاری اهمیت می‌یابد. در شرایط بحرانی، کارآمدی دولت در مدیریت تهدید و کنترل پیامدهای امنیتی می‌تواند به تقویت موقت مشروعیت کارکردی بیانجامد، بی‌آنکه این امر الزاما به ارتقای مشروعیت هنجاری یا پایدار منجر شود. پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه سیاست بحران در جمهوری اسلامی ایران نیز بر این نکته تاکید دارند که استمرار مشروعیت سیاسی مستلزم بازسازی اعتماد نهادی فراتر از شرایط اضطراری است. (توکلی، ۱۳۹۹: ۲۱۱) از این منظر، نتایج پژوهش حاضر با این تحلیل‌ها هم‌راستا ارزیابی می‌شود.

الگوی وفاداری سیاسی ملت، یکی دیگر از محورهای اصلی بحث است. یافته‌های پژوهش نشان داد که وفاداری سیاسی در جریان جنگ دوازده‌روزه، عمدتاً به‌صورت همراهی مشروط بروز یافته است. این الگو با دیدگاه‌هایی هم‌راستا است که وفاداری سیاسی در جوامع معاصر را پدیده‌ای سیال و ارزیابانه می‌دانند، نه مبتنی بر تبعیت مطلق. (صالحی، ۱۴۰۱: ۹۴) در این چارچوب، ملت ایران در عین همراهی با دولت در برابر تهدید خارجی، تمایز روشنی بین حمایت از کلیت کشور و ارزیابی عملکرد دولت قائل شده است. الگوی همراهی مشروط مشاهده شده را می‌توان در چارچوب تحول الگوهای کنش سیاسی در جامعه جمهوری اسلامی ایران تفسیر کرد؛ تحولی که در آن، وفاداری سیاسی بیش از پیش به

امری انتخاب‌محور و مبتنی بر ارزیابی موقعیتی تبدیل شده است. برخی پژوهش‌های جدید نشان می‌دهد که در چنین شرایطی، ملت‌ها میان حمایت از کشور و ارزیابی دولت تمایز قائل می‌شوند و این تمایز به بخشی از عقلانیت سیاسی جمعی بدل شده است. (بزرگر، ۱۴۰۲: ۱۱۴) این یافته‌ها نشان می‌دهد که همراهی سیاسی در شرایط جنگی لزوماً به معنای پذیرش بی‌قید و شرط سیاست‌های دولت نیست.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که جنگ دوازده‌روزه به بازتعریف موقت رابطه دولت و ملت انجامیده است. در دوره بحران، این رابطه به سمت نوعی هم‌گرایی کارکردی حرکت کرده که در آن، دولت نقش مدیریت بحران و ملت نقش حمایت‌کننده را ایفا کرده است. با این حال، این بازتعریف فاقد پایداری نهادی بوده و پس از فروکش کردن بحران، رابطه دولت و ملت به الگوهای پیشین بازگشته است. این نتیجه با پژوهش‌هایی هم‌خوان است که تغییرات ناشی از بحران‌های کوتاه مدت را فاقد ظرفیت نهادی‌سازی پایدار می‌دانند. (کاظمیان، ۱۴۰۰: ۶۷) در سطح کلان، نتایج این پژوهش موید آن است که بحران‌های امنیتی کوتاه مدت بیش از آنکه موجب دگرگونی پایدار در رابطه دولت و ملت شوند، نقش وقفه‌های موقت در روندهای اجتماعی - سیاسی ایفا می‌کنند. این وقفه‌ها می‌توانند برخی شکاف‌ها را به‌طور موقت به حاشیه برانند، اما در نبود اصلاحات نهادی و پاسخ‌گویی ساختاری، زمینه بازتولید همان الگوهای پیشین را فراهم می‌سازند. این برداشت با تحلیل‌هایی هم‌خوان است که بر تداوم ساختارهای قدرت و محدودیت ظرفیت بحران برای تغییرات پایدار تاکید دارند. (ملکی، ۱۴۰۱: ۲۳۰)

در نهایت، ناپایداری پیامدهای جنگ دوازده‌روزه را می‌توان در چارچوب محدودیت‌های ساختاری رابطه با دولت و ملت در جمهوری اسلامی ایران تفسیر کرد. یافته‌ها نشان می‌دهد که عواملی مانند سرمایه اجتماعی، کارآمدی نهادی و پاسخ‌گویی سیاسی نقش تعیین‌کننده‌تری در پایداری اعتماد سیاسی دارند. پژوهش‌های داخلی نیز بر این تاکید دارند که بدون اصلاحات نهادی و تقویت سازوکارهای مشارکت سیاسی، آثار همبستگی ناشی از بحران به سرعت فرسوده می‌شود. (جعفری، ۱۴۰۲: ۱۷۸) بر این اساس، می‌توان گفت که جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ بیش از آنکه نقطه عطفی در رابطه با دولت و ملت باشد، لحظه‌ای گذرا در روندی بلندمدت و پیچیده محسوب می‌شود. این یافته‌ها فرضیه اصلی پژوهش را تقویت می‌کند که بر محدود بودن ظرفیت جنگ‌های کوتاه‌مدت در ایجاد تغییرات پایدار در رابطه دولت و ملت تاکید دارد. از منظر جامعه‌شناسی سیاسی، پایداری این رابطه نیازمند سازوکارهایی فراتر از شرایط اضطراری و مبتنی بر اصلاحات ساختاری و تقویت اعتماد نهادی است.

۹- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل پیامدهای سیاسی و اجتماعی جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ بر رابطه دولت و ملت در جمهوری اسلامی ایران انجام شد و کوشید از خلال بررسی بازنمایی‌های گفتمانی، مواضع نخبگان و واکنش‌های اجتماعی، ابعاد مختلف این تجربه بحرانی را تبیین کند. پرسش اصلی پژوهش آن بود که این جنگ چگونه به بازتعریف

پایدار رابطه دولت و ملت و تقویت مشروعیت سیاسی و همبستگی ملی منجر شده است و آنچه از یافته‌های پژوهش به‌دست آمده نشان می‌دهد که پاسخ به این پرسش، چند لایه و پیچیده است و نیازمند تفکیک میان پیامدهای کوتاه‌مدت و بلندمدت جنگ است.

نتایج تحلیل داده‌ها حاکی از آن است که در کوتاه‌مدت، جنگ دوازده‌روزه زمینه شکل‌گیری نوعی همگرایی سیاسی و اجتماعی را فراهم کرد. افزایش احساس تهدید خارجی، برجسته‌شدن مولفه‌های هویتی مشترک و فعال شدن گفتمان دفاع از تمامیت ملی، به تقویت نسبی همبستگی اجتماعی و همراهی سیاسی بخش‌هایی از جامعه با دولت انجامید. این وضعیت، بیش از آنکه ناشی از تغییرات ساختاری در رابطه دولت و ملت باشد، محصول شرایط استثنایی بحران و منطق بسیج در برابر تهدید بود؛ منطقی که در بسیاری از جوامع در شرایط منازعه خارجی فعال می‌شود. در همین چارچوب، مشروعیت سیاسی دولت نیز در سطحی نمادین و موقعیتی تقویت شد. تاکید بر نقش دولت در مدیریت بحران، دفاع از امنیت ملی و حفظ ثبات کشور، موجب بازتولید موقتی اعتماد سیاسی و کاهش سطح تعارضات گفتمانی شد. با این حال، یافته‌ها نشان می‌دهد که این نوع مشروعیت، بیش از آن‌که ریشه در ارزیابی‌های پایدار از کارآمدی و پاسخ‌گویی نهادی داشته باشد، به شرایط خاص جنگ و فضای احساسی ناشی از آن وابسته بوده است. از این‌رو، نمی‌توان آن را به‌عنوان نشانه‌ای از تثبیت پایدار مشروعیت سیاسی تلقی کرد. (نعمتی و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۹)

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که الگوی وفاداری سیاسی ملت در جریان جنگ، عمدتاً به‌صورت همراهی مشروط بروز یافته است. این همراهی نه به معنای پذیرش کامل سیاست‌ها، بلکه نوعی حمایت حداقلی و موقت با هدف عبور از وضعیت بحرانی بوده است. چنین الگویی با تحلیل‌هایی هم‌خوان است که رفتار سیاسی ملت در جمهوری اسلامی ایران ترکیبی از ملاحظات هویتی، تجربیات تاریخی و ارزیابی عقلانی از شرایط سیاسی می‌دانند. (موسوی، ۱۴۰۲: ۳۴)

برآیند این یافته‌ها نشان می‌دهد که جنگ دوازده‌روزه، علی‌رغم ایجاد تغییرات کوتاه‌مدت در سطح گفتمان و رفتار سیاسی، نتوانسته است به بازتعریف پایدار رابطه دولت و ملت منجر شود. بازگشت تدریجی بسیاری از الگوهای پیشین تعامل سیاسی پس از پایان بحران، موید این نکته است که تحولات ناشی از جنگ، بدون پشتوانه اصلاحات ساختاری و نهادی، دوام چندانی نخواهند داشت؛ موضوعی که در مطالعات پیشین درباره پیامدهای سیاسی بحران‌ها در ایران نیز مشاهده شده است. (رفیع‌پور، ۱۴۰۱: ۲۱۰) بر این اساس، می‌توان گفت فرضیه اصلی پژوهش که بر محدود بودن ظرفیت جنگ‌های کوتاه‌مدت در ایجاد تغییرات پایدار در رابطه دولت و ملت تاکید داشت، مورد تایید قرار می‌گیرد. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که اگرچه بحران‌های امنیتی می‌توانند به‌طور موقت موجب افزایش همبستگی ملی و همراهی سیاسی شوند، اما تداوم این وضعیت مستلزم وجود سرمایه اجتماعی، اعتماد نهادی و سازوکارهای موثر حکمرانی است؛ عناصری که فراتر از شرایط بحرانی شکل می‌گیرند.

در نهایت، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که جنگ دوازده‌روزه سال ۱۴۰۴ بیش از آن‌که نقطه عطفی در بازسازی رابطه دولت و ملت باشد، نمونه‌ای از تأثیرات مقطعی بحران‌های امنیتی برکنش سیاسی ملت در جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌آید. این امر بار دیگر ضرورت توجه به عوامل ساختاری و بلندمدت در تحلیل تحولات جامعه‌شناسی سیاسی جمهوری اسلامی ایران را برجسته می‌سازد.

بر پایه نتایج این پژوهش، به نظر می‌رسد تبدیل همبستگی مقطعی ناشی از بحران به انسجام پایدار در رابطه دولت و ملت، مستلزم تقویت اعتماد نهادی، افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی سیاسی و توجه هم‌زمان به مطالبات اجتماعی و امنیت ملی است؛ امری که در مطالعات داخلی درباره سرمایه اجتماعی و کارآمدی حکمرانی نیز مورد تأکید قرار گرفته است. همچنین، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده با بهره‌گیری از داده‌های میدانی، نظرسنجی‌های افکار عمومی و مطالعات تطبیقی، تجربه جنگ دوازده‌روزه ۱۴۰۴ را با سایر بحران‌های سیاسی و امنیتی ایران مقایسه کنند تا الگوهای پایداری از رفتار سیاسی ملت و سازوکارهای تقویت رابطه دولت و ملت شناسایی شود. چنین رویکردی می‌تواند به غنای ادبیات جامعه‌شناسی سیاسی ایران و ارائه راهکارهای واقع‌بینانه‌تر برای مدیریت پیامدهای اجتماعی بحران‌ها کمک کند.

منابع:

- آزادارمکی، تقی، شریفی‌ساعی، محمدحسین، (۱۳۹۹)، «زنان و نظم جنسیتی پدرسالار. روایت تاریخی از زندگی خانوادگی زنان در عصر قاجار»، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، ۲۷ (۹۱)، ۹۸-۴۷.
- ابراهیمی، منصور، (۱۴۰۱)، الگوهای وفاداری به دولت و ملت در عقلانیت سیاسی ایرانیان، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی، ۹۸-۱۳۴.
- برزگر، ابراهیم، (۱۴۰۲)، روان‌شناسی سیاسی و الگوهای وفاداری در ایران، تهران: انتشارات سمت.
- بشیریه، حسین، (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی سیاسی ایران، تهران: نشر نی.
- بشیریه، حسین، (۱۳۹۶)، احیای علوم سیاسی، گفتاری در پیشینه سیاست‌نگری، تهران: نشر نی.
- تاجیک، محمدرضا، (۱۳۸۳)، گفتمان، پادگفتمان و سیاست، موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
- تاجیک، محمدرضا، (۱۳۸۸)، ایران در چشم‌انداز ۱۴۰۰، تهران: موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
- توکلی، غلامرضا، (۱۳۹۹)، سیاست بحران و مشروعیت سیاسی در ایران، تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- جعفری، علی‌اکبر، (۱۴۰۲)، سرمایه اجتماعی و پایداری سیاسی در ایران معاصر، تهران: انتشارات پژوهشگاه مطالعات راهبردی.

- خاکی، غلامرضا، (۱۳۹۹)، روش تحقیق در مدیریت با رویکرد پایان‌نامه نویسی، تهران: انتشارات فوژان.
- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال. (۱۳۹۴). امنیت هستی‌شناختی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- رحمانی، جبار، (۱۴۰۰)، کنش جمعی و همبستگی‌های گذرا در جامعه ایران، تهران: نشر آگاه.
- رنجبر، ایرج، غلامی، سمیرا، (۱۴۰۱)، «حکمرانی خوب، سرمایه‌ی اجتماعی و اعتماد سیاسی»، فصلنامه دولت پژوهی، شماره ۳۲، ۲۵۵-۲۹۲.
- رفیع‌پور، فرامرز، (۱۴۰۱)، آناتومی جامعه یا سناریوی پایداری و فروپاشی، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- زارع شاه‌آبادی، محمدرضا، (۱۳۹۶)، «سرمایه اجتماعی و اعتماد سیاسی در ایران»، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ۲۴ (۳)، ۱-۲۵.
- زارعی، محمدعلی، (۱۳۹۹)، دولت، امنیت و کارآمدی کارکردی در شرایط اضطرار، تهران: انتشارات سمت.
- سرمد، زهره، بازرگان، عباس، و حجازی، امیرحسین، (۱۳۹۸)، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: نشر آگه.
- سلیمانی، محمد، (۱۴۰۱)، گسست‌ها و پیوست‌های اجتماعی در دوران پسا بحران، تهران: نشر مرکز.
- شجاعی‌زند، علیرضا، فرهنگی، مهرداد، (۱۴۰۱)، «جنبش تنباکو و پیدایی مردم در عرصه سیاست»، فصلنامه جامعه‌شناسی تاریخی، شماره ۱، ۱۹۵-۲۱۷.
- شریعت‌نیا، حکیمه، (۱۳۹۹)، بلوغ سیاسی و گذار از وفاداری‌های سنتی در جوامع در حال توسعه، تهران: نشر نی.
- صالحی، سیدعباس، (۱۴۰۱)، عقلانیت سیاسی و کنش جمعی ایرانیان، تهران: نشر اطلاعات.
- عباس‌زاده مرزبالی، مجید. (۱۴۰۴). هویت ملی ایرانی و چگونگی امکان تقویت آن از طریق سیاست گذاری اجتماعی. مطالعات سیاسی - اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران، ۴ (۱).
- فاضلی، نعمت الله، (۱۴۰۰)، تغییرات اجتماعی و مکاتبات سیاسی در ایران معاصر، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- فاضلی، نعمت الله، شریفی، سعید و، طلایی، مریم. (۱۴۰۰). «فرهنگ مالیه: تحلیلی بر برداشت‌های فرهنگی از پول در نسل جوان»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۲، ۸۵-۱۱۷.
- فاضلی، نعمت‌الله. (۱۴۰۳). زندگی روزمره ایرانی (روایتی خود مردم‌نگارانه)، تهران: نشر همرخ.

- فکوهی، ناصر، (۱۳۹۸)، سرمایه اجتماعی و فرهنگ سیاسی در ایران، تهران: نشر آگه.
- فیروزآبادی، سیدجواد، (۱۳۹۵)، امنیت ملی و انسجام اجتماعی، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک.
- فیرحی، داوود، (۱۳۹۸)، قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام سیاسی، تهران: نشر نی.
- قادری، سیدعلی، (۱۴۰۰)، حکمرانی و سرمایه اجتماعی: واکاوی پایداری نهادی در ایران، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- قاسمی، وحید، (۱۴۰۰)، انسجام اجتماعی و تهدیدات خارجی: مطالعه موردی جامعه شناسی سیاسی ایران، تهران: نشر جامعه‌شناسان.
- قاضی‌مرادی، حسن، (۱۳۹۷)، شوق گفت و گو، تهران: انتشارات اختران.
- کافی، مجید، لشکری، علیرضا، (۱۴۰۲)، «تاثیر اعتماد اجتماعی بر رشد اقتصادی با تاکید بر مورد ایران». *دوفصلنامه جستارهای اقتصادی*، شماره ۳۹، ۶۹-۹۸.
- کاظمیان، غلامرضا، (۱۴۰۰)، پایداری نهادی و مدیریت بحران‌های اجتماعی، تهران: انتشارات تمدن ایرانی.
- مهدوی‌زادگان، داوود، (۱۳۹۹)، دولت و ملت در فقه سیاسی و تحولات ساختاری، تهران: انتشارات سوره مهر.
- ملکی، عباس، (۱۴۰۱)، سیاست‌گذاری در شرایط عدم قطعیت و بحران‌های امنیتی، تهران: نشر نی.
- موسوی، سیدمحمدرضا، (۱۴۰۲)، تحول الگوهای رفتار سیاسی در ایران: از وفاداری سستی تا همراهی عقلانی، تهران: نشر پژوهش‌های سیاسی.
- نعمتی، عباس، (۱۴۰۰)، «تحلیل گفتمان وفاداری سیاسی در شرایط بحران و جنگ»، *فصلنامه جامعه‌شناسی ایران*، ۷۵-۵۰، (۱)، ۴.
- نعمتی، عباس، کریمی، محمد، احمدی، سحر، (۱۴۰۰)، «واکاوی مشروعیت کاکردی در شرایط بحران»، *فصلنامه علوم سیاسی*، ۷(۳)، ۸۰-۱۰۵.

Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (EDS). (2018). The sage handbook of qualitative research (5th ed) Thousand oaks, CA: Sage publications.

- Fairclough, N. (2013). *Critical discourse: The Critical study of language*. London, Uk Routledge.
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research* (6th ed). Thousand oaks, ca: Sage Publications.
- Hutchison, E. (2016). *Affective communities in world Politics: Collective Emotions after Trauma*. Cambridge University press.
- KALDOR, M. (2013). *New and old was: Organized violence in a Global Era* (3rd ed). Stanford University press.
- Maan, M. (2012). *The Sources of Social power, volume+: Globalizations, 1945. 2011*. Cambridge University.
- Mueller, John E, (1970). Presidential Popularity from Truman to Johnson. *American Political Science Review*, Vol. 64, No. 64, No. 1 (March 1970). 18-34.
- Maxwell, J. A. (2001). *Qualitative research design: An interactive approach* (2nd ed). Thousand oaks, CA: Sage Publications.
- Tilly, c (1992). *Coercion, capital, and European States*, Blackwell.
- Thompson, L, L.(2015). *Making The team: Guide for managers* (5th ed) person.